

Una galanteria i Dues qüestions de diners

La galanteria

Una frase de la segona Part del Quixot ens crida molt l'atenció:

...se cree que el tal maese Pedro está riquísimo, y es hombre galante, como dicen en Italia y bon compañero...(Part II, Cap 25)

Aquesta frase està mal escrita, perquè implica que el que es diu com a Itàlia és “hombre galante” i no pas “*bon compañero*”.

Algunes edicions modernes (ens consta que la de Flores de 1988) han corregit la frase canviant la conjunció de lloc per tal que la frase sigui correcta: **...se cree que el tal maese Pedro está riquísimo, y es hombre galante, y como dicen en Italia, bon compañero...**

De fet però, l'asseveració que implicaria la frase incorrecta és la més lògica: “compañero” es paraula freqüent al Quixot (apareix 19 vegades, i una d'elles dient exactament “buen compañero, a la part I, cap12, pag 130). En canvi l'adjectiu “galante” només apareix aquesta vegada, i per tan sembla més mereixedor d'un aclariment. A més tan el Diccionario de la Real Academia com el Diccionari Moll-Alcover qualifiquen l'adjectiu “galante” o “*galant*” com un gal·licisme (és a dir amb un origen etimològic diferent del castellà o el català). A la literatura italiana l'adjectiu és molt present. I encara avui en dia si haguéssim d'atribuir l'adjectiu “galante” a algun país, molts (o sobretot moltes) pensariem en Itàlia. Però si, tal com es despren de la frase, el que es diu a Itàlia és “galante”, d'on surt aquest “*bon compañero*”?

Tot plegat sembla una traducció poc acurada del català: *...es creu que el tal mossèn Pere és riquíssim, i és home, galant com es diu a Itàlia, i bon company.* El qui transcriví la frase va errar al detectar l'italianisme (“galant” i no pas “bon company”) sense adonar-se que l'errada implicava deixar la frase mal escrita, i per tant deixar un desllorigador perquè en el futur se li podés qüestionar la seva feina (1)

Dues Questions de diners

Un altre error de llenguatge que hem observat.

... y que antes que se fuese nos daría más dinero, y que si aquello no bastase, que se lo avisásemos, que nos daría cuanto le pidiésemos, que su padre tenía tantos, que no lo echaría de menos...(Part i, Cap 40, pag 471)

En aquesta frase hi ha un error de concordança entre “dinero” y “tantos”. El corrector de Brucel·les del 1607, se n'adonà i va escriure “tanto”, i el mateix fa en Flores recentment, però la resta d'edicions importants mantenen l'errada. L'error podria ser fàcilment explicat si pensem que en català es diu habitualment “*diners*”, en plural. La

distància que hi ha entre el substantiu “dinero(s)” i el determinant “tanto(s)” ha facilitat l’error de transcripció.

Com ja és sabut, els humans som els únics en ensopegar dues vegades en la mateixa pedra. Aquesta segona pedra es trobaria en la frase:

Ahora digo que quieres que se consuma en tus salarios el dinero que tienes mío
(Part II, Cap 28, pag 866, lin6)

Per l’aparell crític de l’edició del professor Rico, sabem que a l’edició de Madrid de 1605 deia: **se consuman en tus salarios el dinero que tienes mío**. On es perdia la concordança i la frase seria una transcripció literal del català: *“ara dic que vols que es consumeixin en els teus salaris els diners que tens meus”*

Aquí la proximitat entre les dues paraules, “consuman” y “dinero”, va fer que l’error es rectificqués ben aviat. Malgrat tot el professor Rico adverteix que l’error podria haver estat del copista, però que no descarta que fos del mateix Cervantes, que hagués tingut en ment en començar la frase el mot “dineros” (2). Doncs sí, és ben possible.

Continuarem cercant en aquesta direcció, potser hi ha una tercera pedra...

Pep Comajuncosa

NOTES

(1) Per a la propera setmana deixem un comentari, al mateix Quixot, sobre la feina dels traductors.

(2) El professor Rico, de tots els editors del Quixot, molt sovint és qui dóna les millors explicacions per a les estranyeses del llenguatge de Cervantes, ja sigui esmentant la referència més adequada o fent ell mateix un comentari. Us recomano un article seu que va aparèixer al quadern en català de “El País” el passat 21 d’abril de 2005, on reflexiona sobre els vincles entre Cervantes i Barcelona/Catalunya.